

Lengde: ca. 1,5 km (rundtur: ca. 6 km)
Standard: Grusvei og sti, middels

KULTURLØYPE VASSÅS ØDEGÅRD OG OMEGN

Bli kjent med historien til Holmestrand kommune!

Kulturløypen er en av flere historiske kulturløyper i kommunen.

Kulturløypen er et samarbeid mellom Holmestrand kommune, Hof historielag og Hof idrettslag.

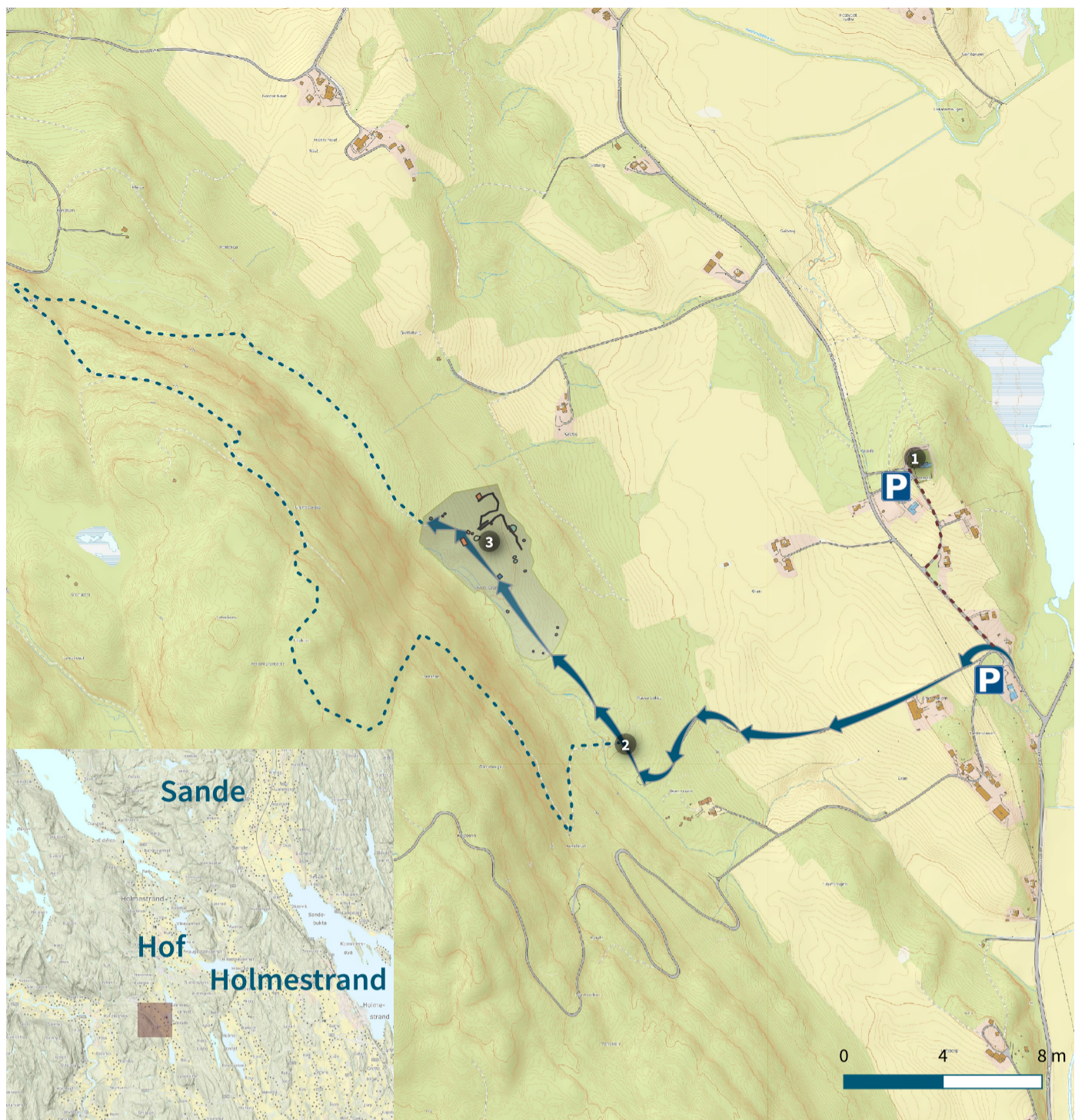
Les mer om Hof historielag og Hof idrettslag på nettsidene: hofhistorielag.com og hof-il.no

Kulturløypen er også tilgjengelig digitalt i appen HIDDEN. Appen kan lastes ned på Google Play og App store.

I appen finner du mer informasjon om kulturminnene og flere historiske bilder.

Flere kulturløyper finner du på nettsiden til Holmestrand kommune: holmestrand.kommune.no

Beliggende under Gransåsen finner vi en ødegård som er et unikt kulturminne i Vestfold, og sjeldent i Norge. Undersøkelser har vist at det allerede i eldre jernalder (ca. 200 evt.) har vært drevet jordbruk på dette stedet. De kulturminnene som i dag er synlige i terrenget er trolig restene etter middelaldergården Vassås som ikke lenger eksisterer, men som bli omtalt i skriftlige kilder på 1700-tallet. Gården har gitt navn til både bygda og middelalderkirken som ligger like i nærheten. Den ble trolig lagt øde under Svartedauden, men bruken ble senere gjenopptatt. Siden det ble drevet jordbruk her i jernalderen er det nærliggende å tro at det var en gård her da også. Hvor tror du den kan han vært?

RUNDTUR PÅ GRANSÅSEN

Ønsker du å kombinere turen til ødegårdsanlegget med en lengre tur er dette fullt mulig. Hof idrettslag har merket en rundløype på Gransåsen. Følg blåmerkingen fra parkeringsplassen ved Granly grendehus. Turen tar deg gjennom Vassås ødegård, opp til Seteråsen hvor det er flott utsikt, og tilbake ned gjennom Granslia naturreservat.

1. VASSÅS MIDDELALDERKIRKE

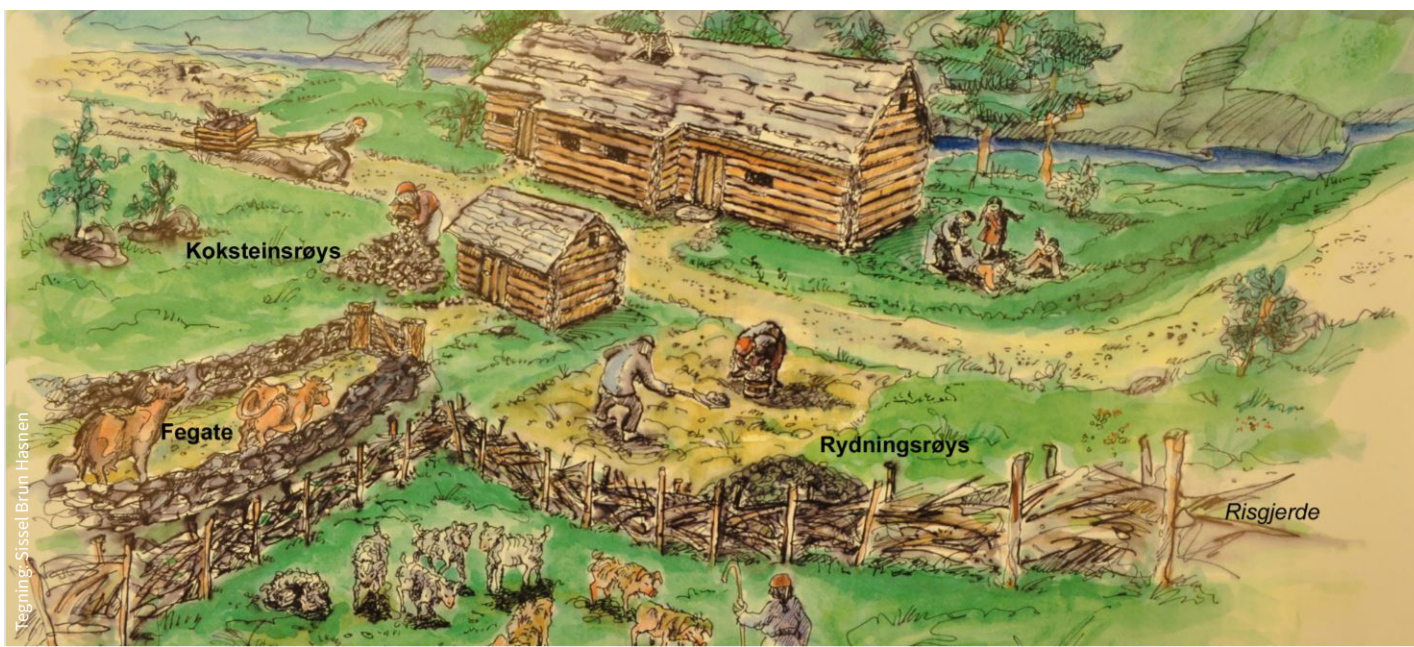
Vassås kirke i tidligere Hof kommune (Holmestrand kommune fra 2018) feiret i 1999 800-årsjubileum sammen med Hof kirke. Begge kirkene er steinkirker som regnes å være fra siste halvdel av 1100-tallet. Siden den tid har kirkene gjennomgått flere endringer. Helt frem til 1846 bestod kirken kun av koret. Den beskjedne størrelsen vitner om at kirken kan ha vært bygget som gårdskirke, eller høgendeskirke som det ble kalt i middelalderen. Vernehelgenen fra middelalderen er dessverre ikke kjent. Grevskapet overtok kirken i 1673 og solgte den i 1767 videre til allmuen for 175 riksdaler. Kommunen overtok kirken i 1876. Trolig kan stein til konstruksjon av kirken være hentet fra Gransåsen ved ødegårdsanlegget.

2. HUSMANNSPASSER

En husmannsplass er et lite jordstykke med tilhørende hus som er skilt ut fra en gård som en egen bruksenhet, men ikke som et matrikulert bruk. Husmannen bodde på plassen, gjerne med sin familie, og drev denne. Husmenn betalte en årlig avgift til gården. Det finnes også tilfeller hvor kvinner har drevet plasser. I nærheten av Vassås ødegård var det tre husmannsplasser som er skilt ut fra gården Gran, to het Gransplassen og én het Granstua. 26. oktober 1720 skjedde det en ulykke ved Granstua. Tre barn ble låst inne i huset da foreldrene var ute. Da de kom hjem var huset brent ned med barna inni.

3. VASSÅS ØDEGÅRDSANLEGG

A. RYDNINGSRØYSER

De mange rydningsrøysene man kan se på Vassås ødegård er spor etter dyrking. Dette er stein som ble ryddet fra åkeren og lagt i hauger for å gjøre det enklere å dyrke jorda.

B. ELDRE HUSTUFTER

Plassering av syllsteiner (byggningsfundament) kan avsløre hvor store bygningene på gården har vært. Hustufta vest for stien har vært en bygning på 8 x 18 meter med steinsatte inngangspartier. Det har hatt laftede vegger og har vært inndelt i tre rom. Ett av rommene i har muligens vært brukt som fjøs, og i et av de andre har det vært ildsted.

C. KULLMILE

Kullmiler er restene etter produksjon av kull. De er ofte synlige som en rund forhøyning i terrenget, gjerne med en grøft rundt. De fleste kullmiler regnes å være fra etter reformasjonen i 1537.

D. KOKSTEINSRØYS

En av røysene på gårdstunet inneholder ildpåvirket stein. Dette er stein som ble varmet i ilden deretter lagt i f.eks. vann som da ble varmet opp og kunne begynne å koke. På grunn av varmpåvirkningen sprakk steinene ofte og ble kastet når de ikke kunne brukes mer. Denne oppvarmingsmetoden ble brukt fra bronsealderen for 4000 år siden, helt frem til jernovnene kom i bruk på 1600-tallet. Røysa på Vassås er datert til 1200-tallet.

E. GEILER

De doble steingjerde er såkalte geiler, eller fegater, som ledet husdyr fra beitet til gården slik at de ikke skulle trække i dyrket mark.

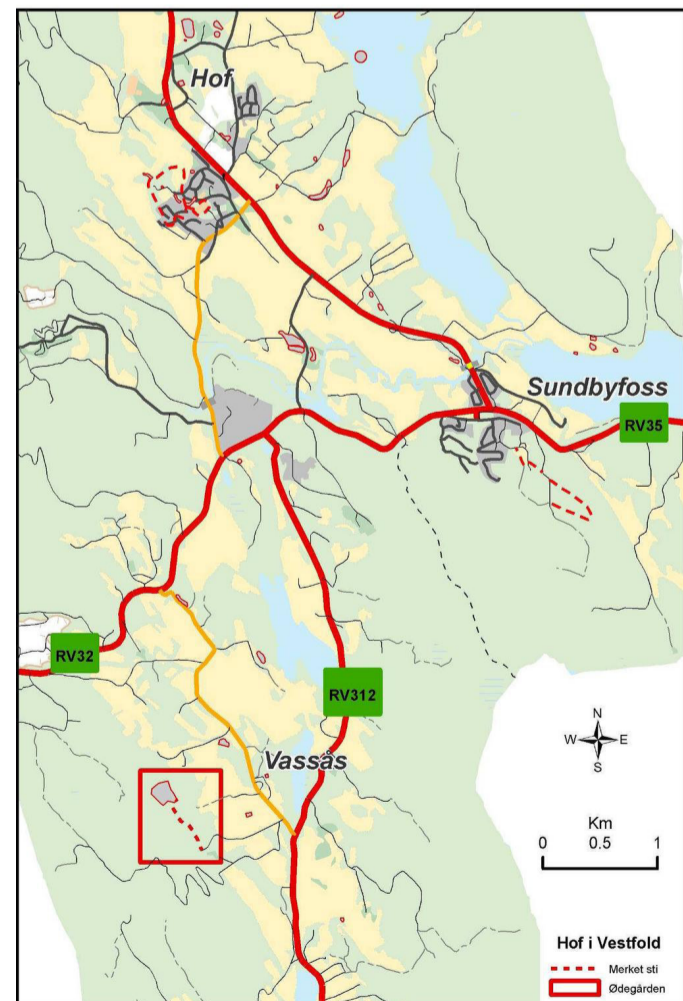
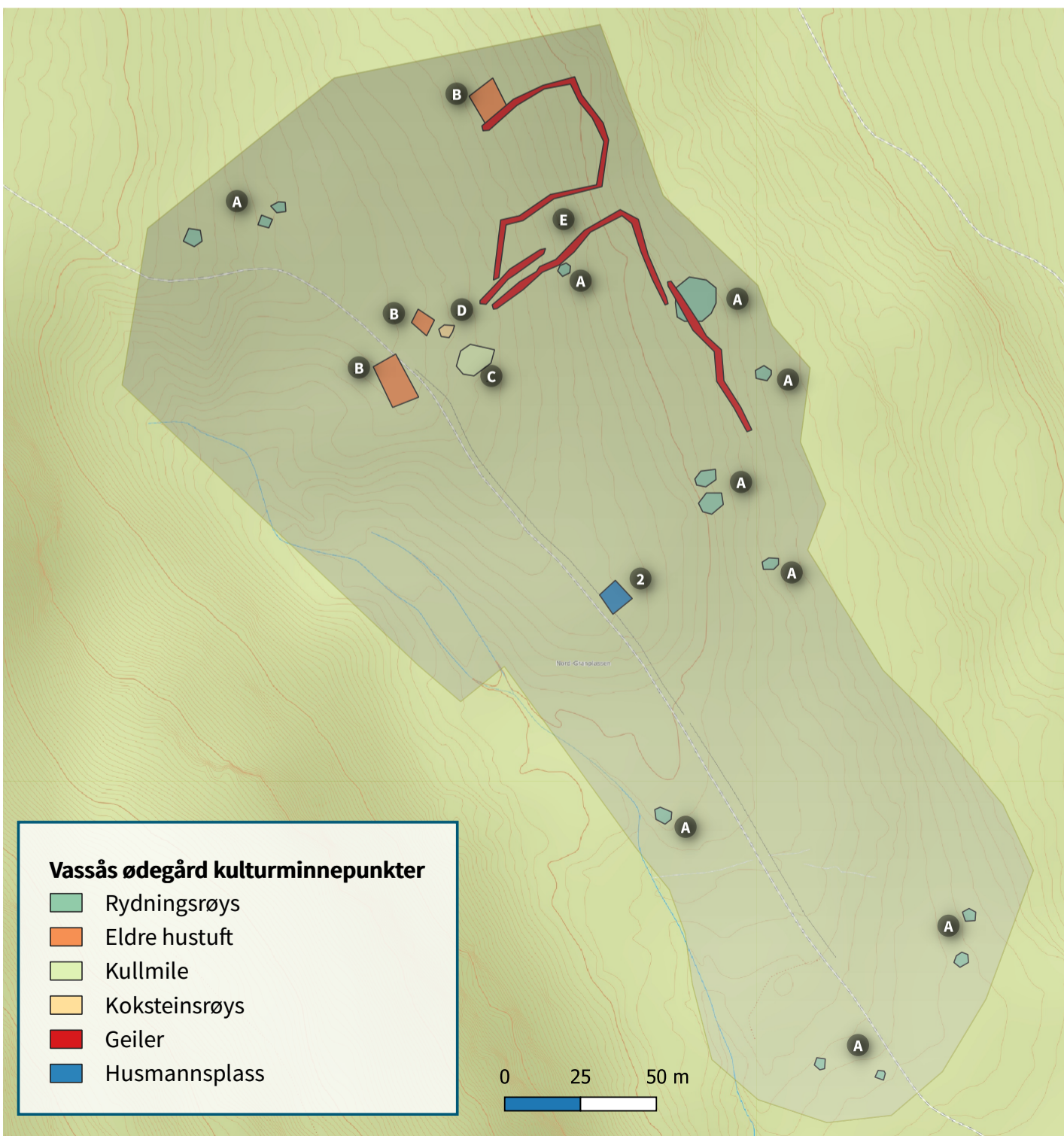

UNDERSØKELSER AV Plassen

Sporene etter gården ble funnet av lokalkjente. I 1998 tok Hof historielag og Hof kommune initiativ til å utføre arkeologiske undersøkelser på stedet. Dette førte til et prosjekt som gikk fra 2001 til 2007. Prosjektet ble ledet av Vestfold fylkeskommune og ble gjennomført i samarbeid med Kulturhistorisk Museum (UiO), Norsk institutt for kulturminneforskning, Hof kommune, Hof historielag, grunneiere og historieinteresserte privatpersoner. Målet var å kartlegge fakta rundt datering, faser, struktur og sammenheng med andre kulturminner i området. Denne kunnskapen skulle danne grunnlaget for forståelse og forvaltning av denne typen kulturminner.

I forbindelse med prosjektet ble det uttalt at Vassås ødegård utgjør et unikt og rikt laboratorium for videre forskning på bosettinger og lokalhistorie på landsbygda på det sentrale Østlandet.

Mer om dette prosjektet kan du lese i rapporter som ble publisert i 2009. Disse kan du finne på nettsidene til Hof historielag, Vestfold og Telemark fylkeskommune og Holmestrand kommune.

PARKERING

Ved Granly grendehus (Vassåsveien 33, 3090 Hof) og Hof kirke (Vassåsveien 16, 3090 Hof) er det mulig å parkere.